

Dumping av gruveavfall i fjordane er i strid med EUs vassrammedirektiv

Gruveslambanken i Langfjorden ved Kirkenes, 2011

Naturvernforbundet

17.12.2014, Mads Løkeland

INNHALD

Innleiing	4
Konklusjon	4
Oppsummering	4
Løyve til SYdvaranger gruve i strid med vassforskrifta.....	4
Vurdering av nye søknader om utslepp	5
<i>Auke i utslepp må bli vurdert som nye utslepp</i>	5
<i>Nye utslepp vil vera i strid med forskrift og direktiv</i>	5
Eksisterande utslepp er i strid med forskrift og Direktiv.....	6
Utslepp av Prioriterte kjemiske stoff.....	6
Sterkt modifiserte vassforekomstar (SMVF)	7
planlagde inngrep kan ikkje bli peika ut som SMVF	7
Definisjon av SMVF	8
§12 (nye tiltak) og vurdering av små utslepp	9
§12 og samfunnsmessig vurdering	9
gangen i Vurdering av nye tiltak	10
Vassdirektivets artikkel 4.7 (nye tiltak)	10
Vassforskriftas §12 (nye tiltak)	11
<i>To grunnlag for løyve</i>	11
<i>Tilleggsvilkår</i>	12
<i>Vurdering av samfunnsnytte</i>	13
<i>Fiske, trygg mat, turisme, naturmangfald og økologi etc</i>	13
<i>kva er EU sitt syn på berekraftig utvikling?</i>	15
Mineralavfallsdirektivet og sjødeponi	16
nokre Aktuelle juridiske kjelder	17
overordna prinsipp og krav i forskrifta og direktivet	17
Klassifisering av økologisk tilstand	18
Vurdering av gruveavfall som utslepp	19
Verknaden på botnlevande organismar	19
<i>Internasjonale rapportar</i>	20
Samanlikning mellom sjødeponi og oppdrettsnæringa	21
kva er inert geologisk materiale?	22
Norske utslepp av gruveslam	23

Igangverande utslepp	23
<i>Hustadmarmor – Elnesvågen</i>	23
<i>Sibelco Nordic – Stjernøysundet</i>	23
<i>Rana gruber – Ranafjorden</i>	24
<i>Sydvaranger Gruve – Bøkfjorden</i>	24
<i>The Quartz Corp – Tysfjord</i>	26
<i>Skaland Graphite – Bergsfjorden (Senja)</i>	26
Nye søknader	26
<i>Rana gruber - Ranafjorden</i>	26
<i>Sydvaranger gruve - Bøkfjorden</i>	26
<i>Nordic Mining AS - Førdefjorden</i>	26
<i>Nussir AS - Repparfjord</i>	27

INNLEIING

Bakgrunnen for denne gjennomgangen er at Noreg hittil har gjeve løyve til at fleire gruver kan bruke sjødeponi i fjordane som metode til å kvitte seg med gruveavfall, og at det er sterke argument for at dette er i strid med EUs vassrammedirektiv som Noreg har implementert gjennom vassforskrifta.

Vassforskrifta trådte i kraft 01.01.2007 som Noregs implementering av EUs vassrammedirektiv, «Water Framework Directive». Dermed er direktivet gjeldande lov i Noreg.

Gjennom EØS-avtalen er Noreg internasjonalt rettsleg forplikta til å følgje EUs vassrammedirektiv, med aktuelle rettleiingsdokument og andre felles retningslinjer for praktisering og implementering av direktivet. Ved brot på direktivet kan Noreg bli klaga inn for ESA, EØS-avtalens overvakingsorgan.

Naturvernforbundet har i dette dokumentet gjort ein gjennomgang av Noregs praktisering av vassrammedirektivet, vurdert opp mot sjødeponi av gruveavfall. Konklusjonen er at sjødeponi er i strid med EUs vassrammedirektiv, og at manglande tiltak for å avslutte sjødeponia vil gi grunnlag for å klage Noreg inn for ESA.

KONKLUSJON

1. Det er grunnlag for å klage Noreg inn for ESA på grunn av utsleppsløyvet til Bøkfjorden som vart gjeve Sydvaranger Gruve i 23.04.2008, over eit år etter at Vannforskrifta trådte i kraft som norsk implementering av EUs vassrammedirektiv.
2. Det er grunnlag for å klage Noreg inn for ESA dersom det blir gjeve løyve til nye eller sterkt utvida utsleppsløyve. Klagegrunnlaget vil vera brot på §12 i vannforskrifta eller artikkel 4.7 i vassrammedirektivet.
3. Det er grunnlag for å klage Noreg inn for ESA dersom vassforvaltingsplanane som skal gjelde frå 2015, ikkje legg opp til å avslutte eksisterande utslepp tidlegast mogleg før 2021. Klagegrunnlaget vil vera §4 og §8 i Vannforskrifta, tilsvarende artikkel 4.1 i vassrammedirektivet.
4. Vassrammedirektivet har krav om å fase ut spesielt prioriterte stoff (artikkel 4.1 og 10.1). Dersom eit utslepp har stort innhald av slike stoff, kan, det vera eit klagegrunnlag i tillegg, både for eksisterande og nye utslepp.

OPPSUMMERING

LØYVE TIL SYDVARANGER GRUVE I STRID MED VASSFORSKRIFTA

Løyve til sjødeponi vart gjeve over eit år etter at vassforskrifta var gjeldande lov i Noreg, og skulle ha vore vurdert etter forskriftas regelverk. Det vart ikkje gjennomført.

Som vi argumenterer for under, vil det vera i strid med vassforskrifta og EUs vassrammedirektiv å gje løyve til sjødeponi av gruveavfall.

Konklusjon: Sydvaranger gruve fekk løyve til sjødeponi av gruveavfall i strid med EUs vassrammedirektiv, både fordi slike utslepp er i strid med direktivet, og fordi utsleppet ikkje vart vurdert opp mot direktivet.

VURDERING AV NYE SØKNADER OM UTSLEPP

Det er under handsaming 4 nye søknader om utslepp av gruveslam i norske fjordar. To av desse søknadene (Repparfjord og Førdefjorden) dreier seg om nye utslepp, mens to (Bøkfjorden og Ranafjorden) dreier seg om kraftig utviding (ca dobling) av eksisterande utslepp.

AUKE I UTSLEPP MÅ BLI VURDERT SOM NYE UTSLEPP

Søknaden om auke i utsleppa til både Bøkfjorden og Ranafjorden tilsvarar ei dobling, og vil føre til at større del av vassforekomsten blir påverka.

Vannforskrifta og direktivet krev tiltak for å heve tilstanden i alle vassforekomstar til minst god tilstand. Å auke påverknaden på vassforekomsten gjennom vesentleg større utslepp vil hindre ei utvikling i retning av minst god tilstand, og må dermed bli vurdert å vera i strid med Vannforskrifta og Vassrammedirektivet, sjølv om det enno ikkje er etablert forvaltningsplanar for desse vassforekomstane.

Alternativt kan ein sjå på ei dobling av utsleppa som nye tiltak som må bli vurderte etter §12 i Vannforskrifta/ artikkel 4.7 i Vassrammedirektivet, og då må desse tiltaka bli vurderte saman med søknader om heilt nye utslepp.

NYE UTSLEPP VIL VERA I STRID MED FORSKRIFT OG DIREKTIV

For å gje løyve til eit nytt utslepp må det bli vurdert opp mot §12 i Vassforskrifta og artikkel 4.7 i Vassrammedirektivet. Vår konklusjon er at utslepp i eit fjordsystem, med formål å kvitte seg med gruveavfall, alltid vil vera i strid med forskrift og direktiv.

Utslepp av gruveavfall i ein fjord vil føre til at den økologiske tilstanden blir dårleg, fordi utslepp av gruveslam vil leggja store område av botnen død og hindre at nytt liv får fotfeste i heile gruvas levetid. Vassforekomsten vil då bli karakterisert som «særs dårleg økologisk tilstand» fordi det er den dårlegaste parameteren som avgjer den totale vurderinga. I visse tilfelle vil ein også få dårleg kjemisk tilstand. Etersom forskrift og direktiv krev minst «god økologisk tilstand», vil utsleppet vera i strid med forskrift og direktiv.

For å kunne unngå kravet om «god økologisk tilstand», må området for utsleppet i etterkant kunne bli vurdert som «sterkt modifisert vassforekomst», men vi hevdar at eit utslepp med

formål å kvitte seg med gruveavfall ikkje kan bli kategorisert som SMVF (sjå eige kapittel om dette).

Det vil med andre ord ikkje vera mogleg å oppnå kvalitetskriteria i forskrift og direktiv, slik at utsleppet vil vera i strid med forskrift og direktiv.

Viser til gjennomgang av §12 i forskrifta/ artikkel 4.7 i direktivet, og verknaden av gruveslam i eigne kapittel.

EKSISTERANDE UTSLEPP ER I STRID MED FORSKRIFT OG DIREKTIV

Noreg skal vedta forvaltingsplanar for alle vassforekomstane, gjeldande i perioden 2015 - 2021.

Kravet til forvaltingsplanane er at ein i løpet av 6 år skal oppnå minst «god økologisk tilstand» og «god kjemisk tilstand» for vanlege vassforekomstar og minst «godt økologisk potensiale» og «god kjemisk tilstand» for kunstige eller sterkt modifiserte vassforekomstar.

Å halda fram med dagens utslepp av gruveslam i norske fjordar vil vera til hinder for å oppfylle kvalitetskrava i forskrift og direktiv for fjordane. Kontinuerleg utslepp av gruveslam vil halda store delar av fjordbotnen daud i heile gruvas levetid gjennom stadig påfylling av nytt slam.

Den økologiske tilstanden skal bli karakterisert ut i frå den livsforma som har dårlegast tilstand, og det vil som oftast vera botnlevande blautdyr. Med ein daud botn vil difor vassforekomsten måtte bli klassifisert med «svært dårleg økologisk tilstand», uansett kjemikalieinnhald. Den vil også måtte bli klassifisert med «svært dårleg økologisk potensiale» dersom den skulle bli sett på som sterkt modifisert.

Å halda fram med slike gruveutslepp vil då vera i strid med §4 eller 5 i Vannforskrifta og artikkel 4.1 i Vassrammedirektivet.

UTSLEPP AV PRIORITERTE KJEMISKE STOFF

I tillegg til at forskrift og direktiv gjer at sjødeponi er ulovleg fordi den økologiske tilstanden blir dårleg når fjordbotnen blir dekkja til/ nedslamma, så kan sjølve innhaldet i gruveslammet føre til brot på andre delar av forskrift og direktiv.

Forskrift og direktiv har ei liste over prioriterte stoff, der utsleppet skal bli fasa ut, og i alle fall ikkje bli auka. Det planlagde utsleppet av gruveslam frå Nussir kopargruve vil innehalda så mykje nikkel at det vil vera i strid med Vannforskriftas §7 om å fase ut prioriterte stoff. Nikkel er eit slikt prioritert stoff, slik at Repparfjord ikkje vil kunne oppnå «god kjemisk tilstand».

Direktoratet for Naturforvaltnings vurdering: «Det fremgår av konsekvensutredningen at nivåene for nikkel i avgangen ligger over grenseverdiene for god kjemisk tilstand. Dersom grenseverdiene for nikkel overskrides vil det tilsi dårlig kjemisk tilstand i vannforekomsten. DN vil påpeke at vannforskriftens § 12 bare åpner for å gjøre unntak fra kravet til god økologisk tilstand, og ikke fra kravet til god kjemisk tilstand. Det vil derfor ikke være adgang til å tillate deponering av avgangsmasser som innebærer at vannforekomsten får dårlig kjemisk tilstand. DN vil også minne om at det er et vilkår at alle praktiske tiltak gjennomføres for å begrense en negativ utvikling i vannforekomsten.¹»

Det planlagde utsleppet av gruveslam frå Nordic Minings gruve i Engebø vil innehalda så mykje nikkel at det kan vera i strid med Vannforskriftas §7 om å fase ut prioriterte stoff. Konsentrasjonen av Nikkel i avgangen er godt over vanleg bakgrunnsnivå, men er så vidt innafor ramma av «god» tilstand². Samtidig er konsentrasjonen for høg til å kunne bli akseptert ut i frå britisk og nederlandsk regelverk. Det blir ei vurdering om konsentrasjonen av nikkel er så høg at det vil vera i strid med EUs vassrammedirektivs krav om utfasing av nikkelutslepp.

Konsentrasjonen av Nikkel i avgangen frå Titania AS i Rogaland er så stort, at ei gjenopning av sjødeponiet vil vera i strid med §7 (i tillegg til å vera i strid med fleire andre paragrafar).

STERKT MODIFISERTE VASSFOREKOMSTAR (SMVF)

Sterkt modifiserte vannforekomstar (SMVF) har følgjande minstekrav når det gjeld tilstanden:

- «Godt økologisk potensiale» (i staden for «God økologisk tilstand»)
- «God kjemisk tilstand»

Det er med andre ord redusert kvalitetskrav for SMVF, og spørsmålet er om eit sjødeponi av gruveavfall kan bli karakterisert som SMVF.

I samband med etablering av EUs vassrammedirektiv er det etablert ei rekke rettleiingsdokument til hjelp i arbeidet. Eit av desse dokumenta tek spesielt opp spørsmålet om når ein vassforekomst kan bli kategorisert som SMVF, og det har vore fleire internasjonale «workshops» for å få felles praksis i EU/EØS på dette området.

PLANLAGDE INNGREP KAN IKKJE BLI PEIKA UT SOM SMVF

“However, water bodies cannot be designated as HMWBs before the new modification has taken place because of the anticipation of the significant hydro-morphological alteration.”³

¹ DN 21.05.12 om søknaden til Nussir om sjødeponi i Repparfjord

² Miljødirektoratet: “Veileder for klassifisering av miljøkvalitet i fjorder og kystfarvann”, 2229, 2007

³ http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/objectives/pdf/2005_objectives.pdf (page14)

Dette vil seia at ein ikkje kan kategorisere ein vassforekomst som SMVF før etter at tiltaket er gjennomført.

DEFINISJON AV SMVF

Gudiance document no 4 gir rettleiing i korleis ein vel ut Sterkt modifiserte vassforekomstar, og alle døma i dokumentet dreier seg om avslutta inngrep med stor samfunnsmessig verdi.

Typiske døme på avslutta og samfunnsmessig nyttige inngrep i rettleiingsdokumentet:

- hamneutbygging
- deponi av masse ved mudring for trygg farled/ hamn
- kraftstasjon
- tiltak mot flom
- brukonstruksjon
- vassforsyning
- etc

Alle inngrep i ein vassforekomst skal i prinsippet bli fjerna/ endra, dersom inngrepet er til hinder for å oppnå god økologisk tilstand, men direktivet gir unntak frå dette kravet dersom det får konsekvensar for viktige samfunnsfunksjonar som skipsfart, kraftproduksjon etc.

Dersom det å fjerne inngrepet, eller setja inn tilstrekkelege avbøtande tiltak for å sikre god økologisk tilstand gir slike store konsekvensar for viktige samfunnsmessige funksjonar, kan inngrepet bli kategorisert som SMVF. Det kan dermed unngå kravet om god økologisk tilstand.

Dersom det ikkje får slike samfunnsmessige konsekvensar å fjerne inngrepet, eller setja inn tilstrekkelege avbøtande tiltak for å sikre god økologisk tilstand, så kan det heller ikkje bli kategorisert som SMVF.

Med andre ord kan ein berre kategorisere inngrep/ tiltak i ein vassforekomst som SMVF dersom det dreier seg om samfunnsmessige nyttige tiltak av typen kraftproduksjon, transport, vassforsyning, menneskeleg sikkerheit etc.

Direktoratet for Naturforvalting seier det slik:

«For å kunne utpeke en vannforekomst som sterkt modifisert, er vilkåret at endringene i de hydromorfologiske egenskapene til vannforekomsten som må foretas for å oppnå god økologisk tilstand, vil ha vesentlig negative virkninger for viktige samfunnshensyn som miljøet generelt, skipsfart, havneanlegg, drikkevannsforsyning, elektrisitetsproduksjon, vanning, flomvern, drenering og annen tilsvarende virksomhet. DN mener deponering av

avgangsmasser som følge av gruvedrift, ikke er av en slik karakter at den kan begrunne at en vannforekomst utpekes som sterkt modifisert etter vannforskriftens § 5 andre ledd.⁴»

Kontinuerleg utslepp av store mengder slam, som kontinuerleg endrar hydromorfologien i vassforekomsten, og som i tillegg dreier seg om å bli kvitt gruveavfall/ industriavfall, kan ikkje bli karakterisert som Sterkt modifiserte vassforekomstar (SMVF).

Det vil seia at kvalitetskravet for vassforekomstar med sjødeponi av gruveavfall er minst god økologisk og god kjemisk tilstand, noko som aldri er mogleg å oppnå når det ikkje kan eksistere liv på botn.

§12 (NYE TILTAK) OG VURDERING AV SMÅ UTSLEPP

Common implementation strategy slår fast at plikta til å vurdere eit tiltak etter §12 / artikkel 4.7 gjeld uansett kor stort tiltaket er.⁵

Om utsleppet er 10.000 tonn i året eller 6 mill tonn i året, så skal ein gjennomføre ei vurdering av tilstanden i det aktuelle fjordområdet. Vil ein ha «god økologisk tilstand» og «god kjemisk tilstand» også etter at utsleppet er etablert, og oppfyller ein i tillegg alle vurderingskriteriane om fisk, trygg mat, økologi etc, som blir gjennomgått under?

§12 OG SAMFUNNSMESSIG VURDERING

Det er ikkje berre tapet av miljøkvalitetar som skal vurderast ved nye inngrep. Tap for fiskeri, trygg mat, turisme og livskvalitet etc skal også bli vurdert.

All verksemd som er avhengig av reine fjordar, både kommersielle og ikkje kommersielle, skal veie tungt når ein skal vurdere tiltak etter forskrift og direktiv. Dette er moment som har vore undervurdert, men som er sterkt vektlagt i felles politikkdokument for Vassrammedirektivet som er utvikla i samarbeid mellom «Vassrammedirektørane» i heile EØS-området, inkludert norske representantar.

Slike politikkdokument er av høg verdi juridisk sett, fordi det i EU-samanheng blir lagt sterk vekt på felles implementering og felles gjennomføring av viktige direktiv.

“It is the duty of the European Commission to ensure that a harmonised, comparable and transparent approach on implementing the Water Framework Directive is taking place in-

⁴ DN 21.05.2012, Høring av søknad om tillatelse til drift av kobbergruve i Kvalsund kommune - Nussir ASA

⁵ CIS: EXEMPTIONS TO THE ENVIRONMENTAL OBJECTIVES UNDER THE WATER FRAMEWORK DIRECTIVE allowed for new modifications or new sustainable human development activities (WFD Article 4.7), policy paper. 2006

between Member States and in-between river basin districts. The WFD Common Implementation Strategy is a contribution to this process.”⁶

GANGEN I VURDERING AV NYE TILTAK

Vassforskriftas §12 og Vassrammedirektivets artikkel 4.7 set grunnlaget for vurdering av nye tiltak.

Samtidig er det slik at dei overordna måla i Vannforskrifta og Vassrammedirektivet ligg fast, slik at ein ikkje kan gjennomføre nye tiltak som strir mot overordna mål i forskrift og direktiv. Med andre ord, også for nye tiltak skal ein oppfylle målsettinga om minst «god økologisk tilstand» og «god kjemisk tilstand», eller «godt økologisk potensiale» og «god kjemisk tilstand» dersom ein i etterkant kategoriserer vassforekomsten med inngrepet som SMVF eller kunstig vassforekomst.

Vassrammedirektivets artikkel 4.7 og Vassforskriftas §12 er utforma såpass ulikt, at det opnar for ulik tolking i samband med inngrep. I slike tilfelle er det vurderingar med basis i artikkel 4.7 i Vassrammedirektivet som gir grunnlaget for å vurdere om eit tiltak er akseptabelt eller ikkje.

Direktivet legg vekt på at både tap av miljøkvalitet og tap av samfunnsmessige kvalitetar skal bli veid opp mot samfunnsmessig nytte som følgje av inngrepet.

Forskrifta legg berre vekt på tapet av miljøkvalitet veid opp mot samfunnsmessig nytte som følgje av inngrepet.

Med andre ord krev direktivet at også tap av samfunnsmessig nytte som turisme, fiskeri, livskvalitet etc skal koma i tillegg til tap av miljøkvalitet, når dette blir veid opp mot samfunnsmessig nytte, og dette legg til grunn ei mykje vidare og meir omfattande vurdering enn i den norske forskrifta.

VASSDIREKTIVETS ARTIKKEL 4.7 (NYE TILTAK)

Member States will not be in breach of this Directive when:

- *failure to achieve good groundwater status, good ecological status or, where relevant, good ecological potential or to prevent deterioration in the status of a body of surface water or groundwater is the result of new modifications to the physical characteristics of a surface water body or alterations to the level of bodies of groundwater, or*
- *failure to prevent deterioration from high status to good status of a body of surface water is the result of new sustainable human development activities*

⁶ http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/objectives/pdf/2005_objectives.pdf

and all the following conditions are met:

- a) all practicable steps are taken to mitigate the adverse impact on the status of the body of water;
- b) the reasons for those modifications or alterations are specifically set out and explained in the river basin management plan required under Article 13 and the objectives are reviewed every six years;
- c) the reasons for those modifications or alterations are of overriding public interest and/or the benefits to the environment and to society of achieving the objectives set out in paragraph 1 are outweighed by the benefits of the new modifications or alterations to human health, to the maintenance of human safety or to sustainable development, and
- d) the beneficial objectives served by those modifications or alterations of the water body cannot for reasons of technical feasibility or disproportionate cost be achieved by other means, which are a significantly better environmental option.

VASSFORSKRIFTAS §12 (NYE TILTAK)

Ny aktivitet eller nye inngrep i en vannforekomst kan gjennomføres selv om dette medfører at miljømålene i § 4 - § 6 ikke nås eller at tilstanden forringes, dersom dette skyldes

- a) *nye endringer i de fysiske egenskapene til en overflatevannforekomst eller endret nivå i en grunnvannforekomst, eller*
- b) *ny bærekraftig aktivitet som medfører forringelse i miljøtilstanden i en vannforekomst fra svært god tilstand til god tilstand.*

I tillegg må følgende vilkår være oppfylt:

- a) *alle praktisk gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i vannforekomstens tilstand,*
- b) *samfunnsnyttene av de nye inngrepene eller aktivitetene skal være større enn tapet av miljøkvalitet, og*
- c) *hensikten med de nye inngrepene eller aktivitetene kan på grunn av manglende teknisk gjennomførbarhet eller uforholdsmessig store kostnader, ikke med rimelighet oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre.*

TO GRUNNLAG FOR LØYVE

UTELUKKANDE ENDRING I FYSISK TILSTAND

Dersom tiltaket/ inngrepet fører til at det ikke blir minst «god økologisk tilstand» i vassforekomsten, så er grunnlaget for en eventuell konsesjon at tiltaket berre gir «endringer i de fysiske egenskapene». (Ein må merke seg at kravet til kjemisk tilstand fortsatt er «god»).

Men, for å kunne oppretthalda inngrepet i etterkant, må det kunne bli karakterisert som «Sterkt modifisert vassforekomst, SVMF» for å unngå kravet om tiltak og endringar for å oppnå minst «god økologisk tilstand». Med andre ord må eit nytt tiltak i kategorien «endringer i de fysiske egenskapene» bli vurdert etter dei same prinsippa som for SMVF.

Å godta eit tiltak etter §12, for så å krevje det fjerna straks det er gjennomført, fordi det ikkje kan bli akseptert som SMVF, er openbart i strid med intensjonen i direktiv og forskrift.

Viser til kapittelet om Sterkt Modifiserte Vannforekomstar (HMWB) og det vurderingsgrunnlaget som ligg til grunn for å peike ut slike vassforekomstar.

Konklusjonen blir at tiltak som fører til endring i fysisk tilstand etter §12 må bli vurdert etter dei same prinsippa som Sterkt modifiserte vassforekomstar, og då dreier seg om samfunnsnyttige prosjekt/ tiltak som er avgrensa i tid og omfang, og som i ein fjord kan dreie seg om konstruksjonstiltak som t.d. vegfylling til ei bru, bygging av hamn, installasjon av bølgekraftverk/ tidevasskraftverk etc. Det må samtidig vera slik at inngrepet ikkje kan bli retta opp utan at det får følgje for vesentlege samfunnsinteresser som navigering, kraftproduksjon etc.

Utslepp av gruveslam i ein vassforekomst kan ikkje bli vurdert som eit reint fysisk inngrep etter §12.

NY BEREKRAFTIG AKTIVITET

Kravet er at det nye tiltaket skal vera ein berekraftig aktivitet og at tilstanden til vassforekomsten etter tiltaket ikkje blir dårlegare enn god tilstand. I denne samanhangen vil det seia «god økologisk tilstand» og «god kjemisk tilstand», ettersom vassforekomsten som blir berørt av tiltaket i forvaltingsplanen ikkje vil bli kategorisert som SMVF.

Dette vil seia at vi allereie ut i frå kravet om ikkje dårlegare enn «god tilstand» ser at etablering av eit større utslepp av gruvslam ikkje kan få løyve etter §12.

TILLEGGSVILKÅR

Det er fleire vilkår som må vera oppfylte samtidig:

- Alt må bli gjort for å hindre negativ utvikling
- Må vurdere vinst og tap for samfunn og miljø
- Det er teknisk vanskeleg/ umogleg eller med uforholdsmessig store kostnader å bruke andre metodar som miljømessig er vesentleg betre.

VURDERING AV SAMFUNNSNYTTE

Vassforskriftas siste punkt b:

«*samfunnsnytten av de nye inngrepene eller aktivitetene skal være større enn tapet av miljøkvalitet*».

Tilsvarande punkt i Vassrammedirektivet:

"the reasons for those modifications or alterations are of overriding public interest and/or the benefits to the environment and to society of achieving the objectives set out in paragraph 1 are outweighed by the benefits of the new modifications or alterations to human health, to the maintenance of human safety or to sustainable development"

Direktivet gir eit vesentleg meir spesifikt vurderingskrav på nytten av inngrepet, og tek i tillegg til tap av miljøverdiar også tap av samfunnsnytte som følgje av inngrepet.

På plussida for nye inngrep krev Vassforskrifta berre at ein skal sjå på generell samfunnsnytte, mens direktivet krev at samfunnsnytta for inngrepet skal dreie seg om tvingande samfunnsmessige omsyn, eller kor stor gevinsten er for helse og sikkerhet for folk, eller kor stor berekraftig utvikling det gir.

På minussida for nye inngrep krev Vassforskrifta at ein utelukkande skal sjå på tap av miljøverdiar, mens vassrammedirektivet krev at ein også skal ta med andre samfunnsmessige tap, både økonomiske og ikkje-økonomiske tap.

FISKE, TRYGG MAT, TURISME, NATURMANGFALD OG ØKOLOGI ETC

Som ein del av arbeidet med implementering av direktivet vart det gjennomført eit «Water Director's meeting» 20.06.2005, der også norske representantar var med (Trond Syversen frå KLIF og Geir Taubøl frå NVE). Som resultat av møtet vart det sett opp eit «Policy summary and background document⁷» om «Environmental objectives».

Som ei vurdering av dokumentets juridiske verdi, står det i dokumentet:

"It is the duty of the European Commission to ensure that a harmonised, comparable and transparent approach on implementing the Water Framework Directive is taking place in-between Member States and in-between river basin districts. The WFD Common Implementation Strategy is a contribution to this process."

Med andre ord er det ei overordna målsetting i EU at medlemslanda (i EØS-samanheng også Noreg) skal ha ein felles praksis og felles vurderingsgrunnlag ved implementering av direktivet. Når Norske representantar i tillegg har vore med på å utarbeide felles retningslinjer for

⁷ http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/objectives/pdf/2005_objectives.pdf

implementering av direktivet, står dette dokumentet om vurdering av samfunnsmessige og miljømessige verdier juridisk sterkt.

Dokumentet lister opp døme på kva ein skal vurdere opp mot nye inngrep, og her er nokre av dei:

- Protection and enhancement of health and biodiversity of the aquatic ecosystem (in particular since good ecological status requires good quality of the structure and the functioning of this ecosystem).
- Protection of human health through water-related exposure (e.g. through drinking, drinks and food production, bathing and consumption of fish, shellfish and seafood).
- Lower costs for water uses, e.g. water supply or fisheries and more cost effectively achieved improvements by reducing treatment and remediation costs (e.g. drinking water supply, sediment pollution).
- Improvement of the quality of life by increasing the amenity value of surface waters (e.g. for visitors, tourists, water-sports users, conservationist) and by increasing its non-use value and all non-market benefits associated.
- Promotion of sustainable uses thereby creation of new jobs (e.g. in ecotourism, fisheries and nature conservation sector).

(Våre understrekingar)

Vi kan setja opp dette som ein tabell:

	EUs vassrammedirektiv	Vannforskrifta
Plussida for nytt inngrep/ tiltak	<ul style="list-style-type: none"> • Tvingande naudsynlege offentlege interesser eller • Inngrepets verdi for <ul style="list-style-type: none"> ○ Bättre helse for befolkninga ○ Oppretthalda sikkerheita for befolkninga ○ Berekraftig utvikling 	<ul style="list-style-type: none"> • Samfunnsmessig nytte
Minussida for nytt inngrep/ tiltak	<p>Verdier nemnde i artikkel 1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tap av miljøverdier • Tap av samfunnsmessig nytte av reint vatn <p>Dette er utdjupa i Policy document⁸ som tap av:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Velfungerande økologisk system og biodiversitet • Befolkningas tilgang til trygg sjømat og andre helsemessige fordelar av reint vatn • Verdien av fiskeriinteresser og sjømatproduksjon 	<ul style="list-style-type: none"> • Tap av miljøverdier

⁸ Policy summary and background document-environmental objectives, 2005.

http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/objectives/pdf/2005_objectives.pdf

	<ul style="list-style-type: none"> • Verdien av næring/ arbeidsplassar i turistnæring, fiskerinæring • Livskvalitet for tilreisande, sportsfiskarar, friluftsliv, naturopplevingar og andre ikkje-kommersielle aktivitetar 	
--	--	--

KVA ER EU SITT SYN PÅ BEREKRAFTIG UTVIKLING?

Artikkel 4.7 i direktivet stiller som vilkår at tiltaket anten skal sikre helse, sikkerheit eller berekraftig utvikling (“sustainable development”).

Det blir i den samanheng vist til EUs «RENEWED EU SUSTAINABLE DEVELOPMENT STRATEGY» 2006⁹.

Nokre få utdrag:

“ENVIRONMENTAL PROTECTION

Safeguard the earth's capacity to support life in all its diversity, respect the limits of the planet's natural resources and ensure a high level of protection and improvement of the quality of the environment. Prevent and reduce environmental pollution and promote sustainable consumption and production to break the link between economic growth and environmental degradation.”

“Actively promote sustainable development worldwide and ensure that the European Union’s internal and external policies are consistent with global sustainable development and its international commitments.”

“PRECAUTIONARY PRINCIPLE

Where there is scientific uncertainty, implement evaluation procedures and take appropriate preventive action in order to avoid damage to human health or to the environment.

MAKE POLLUTERS PAY

Ensure that prices reflect the real costs to society of consumption and production activities and that polluters pay for the damage they cause to human health and the environment.”

“SUSTAINABLE CONSUMPTION AND PRODUCTION

⁹ <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/06/st10/st10117.en06.pdf>

Promoting sustainable consumption and production by addressing social and economic development within the carrying capacity of ecosystems and decoupling economic growth from environmental degradation.”

“Member States should implement the EU Biodiversity Strategy in both its EU and its global dimensions (Convention on Biological Diversity) and, in cooperation with the Commission, take measures to identify and implement priority actions to achieve the objective of halting the loss of biodiversity by 2010 and beyond.”

SAMANDRAG AV EU SITT “SUSTAINABLE DEVELOPMENT”

Grunnleggjande prinsipp i EU-traktaten er sentrale: “polluter pays principle, the precautionary principle and preventive action, and the principle of rectification of pollution at source”.¹⁰

Det blir vidare lagt til grunn:

- Hindre ytterlegare tap av biologisk mangfald
- Sikre verdas evne til å understøtte liv i alle former
- Ikkje øydeleggja framtidige generasjonars tilgang på fornybare og ikkje fornybare ressursar
- Bryte samanhengen mellom økonomisk vekst og tap av miljøverdiar
- Sikre at EUs politikk understøttar utviklinga av berekraftig produksjon og forbruk omkring i verda
(dette punktet er det naturleg å vurdere opp mot FNs pågåande arbeid for å få slutt på dumping av gruve slam frå land)
- Bruke føre var prinsippet for å hindre skade på helse og miljø

Kort oppsummert er det vanskeleg å sjå at gruvedrift basert på utslepp av store mengder gruveavfall til maritimt miljø er innafor EUs rammer for berekraftig utvikling.

MINERALAVFALLSDIREKTIVET OG SJØDEPONI

EUs direktiv om gruveavfall, 2006/21/EF – Mineral Waste Directive (MDF) er godteke av Noreg, og implementert i norsk lovverk gjennom endring i avfallsforskrifta i 2012.

I artikkel 13.4 i MDF kan vi finne eit punkt som har vore tolka som ei opning for sjødeponi:

Utslepp av gruveavfall i «vassforekomst som ikkje er konstruert for å motta gruveavfall»

¹⁰ http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/objectives/pdf/2005_objectives.pdf (page 8)

Samtidig viser artikkel 13.4 til at grunnlaget for å akseptere dette, er at utsleppet ikkje er i strid med Vassdirektivet, eller 76/464/EEC (Water pollution by discharges of certain dangerous substances) eller 80/68/EEC (om grunnvatn).

Dermed er ein attende til utgangspunktet, spørsmålet om utslepp av gruveslam er brot på Vassrammedirektivet eller ikkje.

I tilknytning til mineralavfallsdirektivet er det etablert ei liste over Best Available Technology. Framlegg frå norske representantar om å få sjødeponi inn på denne lista har til no blitt avvist.

NOKRE AKTUELLE JURIDISKE KJELDER

- Vassrammedirektivet
- Mineralavfallsdirektivet
- Tilleggdokument til Vassrammedirektivet
 - Liste over prioriterte stoff som skal fasast ut
 - Metodar for karakterisering og klassifisering av vassforekomstar
- Guidance documents¹¹
 - No 4 - Identification and Designation of Heavily Modified and Artificial Water Bodies (HMWB)
 - HMWB - Policy Summary
 - No 20 - Exemptions to the environmental objectives
- Common implementation strategy for the Water framework directive (guidance doc no 1)¹²
- Common implementation strategy , Exemptions to the Environmental Objectives under the Water Framework Directive, Article 4.4 – 4.6¹³
- Policy summary and background document-environmental objectives, 2005¹⁴
- Workshop documents
- Guideline documents
- EUs generelle marknadsregelverk

OVERORDNA PRINSIPP OG KRAV I FORSKRIFTA OG DIREKTIVET

Vi finn dei overordna prinsippa og krava for forvaltning av vassforekomstar i §4 – 11 i Vannforskrifta og i hovudsak i artikkel 4.1 – 4.6 i Vassrammedirektivet.

¹¹http://circa.europa.eu/Public/irc/env/wfd/library?l=/framework_directive/guidance_documents&vm=detail&d&sb=Title

¹²http://circa.europa.eu/Public/irc/env/wfd/library?l=/framework_directive/guidance_documents/guidances/os1seconomicss/ EN_1.0_&a=d

¹³http://www.euwfd.com/SH070430_A10b_Draft_CIS_Exemptions_WFD_Art_4.4-4.6.pdf

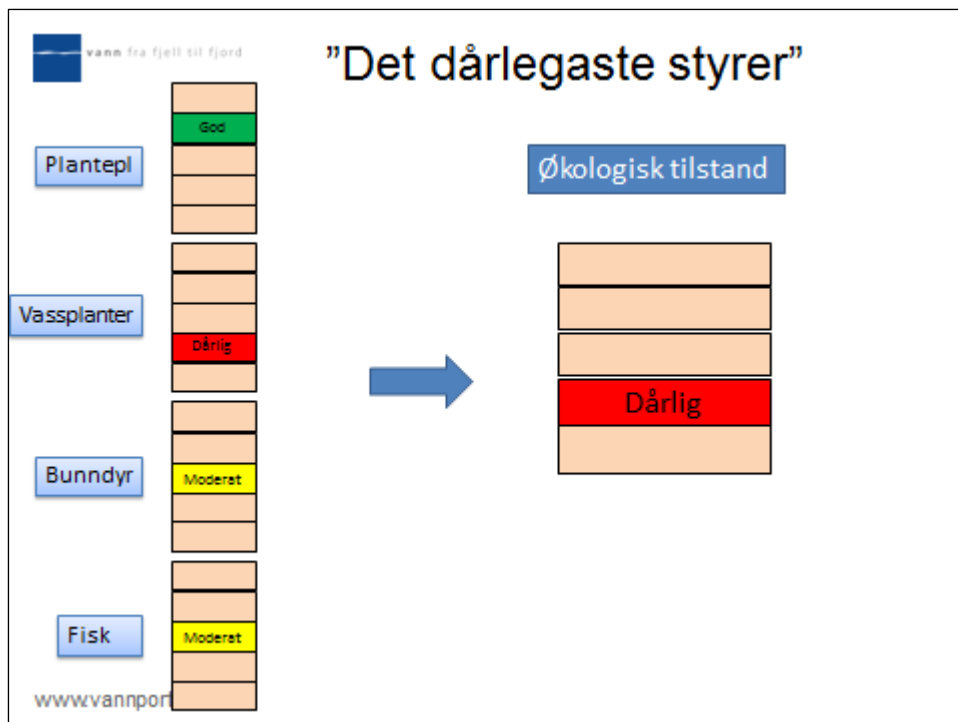
¹⁴http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/objectives/pdf/2005_objectives.pdf

Desse paragrafane/ artiklane gir grunnlag for å krevja at igangverande utslepp av gruveslam skal bli avslutta tidlegast mogleg i løpet av forvaltningsplanane for vatn som skal gjelde frå 2015 til 2021 i Noreg.

- Alle vassførekomstar skal ha eller oppnå **god økologisk og god kjemisk tilstand**, med visse unntak for kunstige og sterkt modifiserte vassforekomstar.
- Kunstige og sterkt modifiserte vassforekomstar skal ha, eller minst oppnå **godt økologisk potensiale og god kjemisk tilstand**.
(Dersom ein sterkt modifisert vassforekomst har god økologisk tilstand, så skal denne gode økologiske tilstanden bli oppretthalde).
- Det skal takast spesielt omsyn til å fase ut utslepp av visse prioriterte stoff, mellom anna inneheld Nikkel.
- Kvalitetsmåla skal bli oppnådde i løpet av den 6-årige forvaltningsplanen.
- Det kan under spesielle høve bli gjort visse unntak for tidsfristar og andre krav.
- Ved klassifisering av den økologiske tilstanden eller potensialet til ein vassforekomst er det elementet med dårlegast tilstand som avgjer klassifiseringa, til dømes botnlevande organismar.

Ettersom det vil ta tid før biologisk liv re-etablerer seg der det har vore sjødeponi, er det vesentlig at avslutning av sjødeponi skjer så tidleg som mogleg i forvaltningsperioden, for å koma lengst mogleg i retning av «god økologisk tilstand».

KLASSIFISERING AV ØKOLOGISK TILSTAND

Det elementet i klassifiseringssystemet som har dårlegast tilstand er avgjerande for klassifiseringa av heile vassforekomsten. Illustrasjon frå Steinar Sandøy i DN frå kurs om vassforskrifta, Trondheim 2010.

I samband med utslepp av gruveslam i ein fjord vil det dårlegaste elementet sannsynlegvis dreie seg om botndyr, som blir sterkt negativt påverka av utsleppet.

VURDERING AV GRUVEAVFALL SOM UTSLEPP

VERKNADEN PÅ BOTNLEVANDE ORGANISMAR

DN om søknaden i Repparfjord: *«Nærsone av deponiet er beregnet til ca 5km², og det er ingen tvil om at bunndyrøkosystemet her vil slås ut av funksjon da all infauna (dyr som lever i sedimentet f. eks børstemark) i deponiområdet vil dø ut. Epifauna (dyr som lever oppå sedimentet) vil også enten dø ut eller holde seg borte fra det berørte området.»¹⁵*

Sjølv om denne høyringsuttalen frå DN gjeld utsleppet til Repparfjord, så er det generelle konklusjonar dei kjem med. Utslepp av gruveslam vil drepa alle botndyr og halda botnen daud i heile gruvass levetid.

Tilsvarande vurderingar er gjort for Førdefjorden og Bøkfjorden.

Om Bøkfjorden seier Fylkesmannen i Finnmark: *«Sjødeponiløsningen vil gi svært dårlig tilstand i denne vannforekomsten, uavhengig av hvilke flokkuleringskjemikalier som brukes.»¹⁶*

I tillegg til at nedslamminga drep alt liv over store område, så kan utslepp også innehalda kjemikalier eller tungmetall, slik som DN omtaler i det omsøkte utsleppet til Repparfjord.

«Det fremgår av konsekvensutredningen at nivåene for nikkell i avgangen ligger over grenseverdiene for god kjemisk tilstand. Dersom grenseverdiene for nikkell overskrides vil det tilsidest dårlig kjemisk tilstand i vannforekomsten. DN vil påpeke at vannforskriftens § 12 bare åpner for å gjøre unntak fra kravet til god økologisk tilstand, og ikke fra kravet til god kjemisk tilstand. Det vil derfor ikke være adgang til å tillate deponering av avgangsmasser som innebærer at vannforekomsten får dårlig kjemisk tilstand. DN vil også minne om at det er et vilkår at alle praktiske tiltak gjennomføres for å begrense en negativ utvikling i vannforekomsten.»¹⁷

Verknadene vil kunne bli varige, og Miljødirektoratet viser til at det har blitt varige endringar i Repparfjord etter det gamle sjødeponiet der:

¹⁵ N 21.05.12 om søknaden til Nussir om å sleppe gruveslam frå kopargruve ut i Repparfjord

¹⁶ Fylkesmannen i Finnmark 16.04.12 om søknaden om utvida utslepp til Bøkfjorden

¹⁷ DN 21.05.12 om søknaden til Nussir om å sleppe gruveslam frå kopargruve ut i Repparfjord

«Det er ingen studier på fisk som kan dokumentere hva som har skjedd etter at tilsvarende deponier er avsluttet. Dette er en stor mangel. Men fiskere har hevdet at fisken forsvinner fra områdene under deponering, og at gyteområder legges brakk. I Repparfjorden er det nylig i et notat fra Akvaplan-NIVA datert 25.08.14 bekreftet at fiskernes påstander om at torsken flyttet gyteområdet lengre ut i fjorden da det tidligere deponiet i Repparfjorden var i bruk er riktige. Snart 30 år etter endt deponering har ikke torsken vendt tilbake til det gamle gyteområdet innerst i Repparfjorden som er kjent fra gamle lokale fiskere. Valg av nye gyteområder kan være negativt for den langsiktige rekrutteringen i en lokal bestand, og det ble også funnet langt færre egg i Repparfjorden nå enn i Revsbotn, en nærliggende referansefjord som er upåvirket av tidligere utslipp.»¹⁸

INTERNASJONALE RAPPORTAR

Tilsvarende vurderingar blir gjort i internasjonale forskingsmiljø:

" The over-riding impact of deep-sea tailings discharges involves alteration of the physical environment due to the volume of waste material that is discharged, which smothers benthic organisms residing within the trajectory of the tailings density plume and inhabiting the final deposition area.

This is particularly significant for sessile benthic organisms and organisms that move too slowly to escape being smothered. The extent of this impact can be difficult to predict given the lack of knowledge on specific marine benthic organisms.

Secondary effects relate to the toxicity of both particulate metals and metals released from the tailings solids, and the effects of residual process chemicals in the tailing waste, which may result in acute or chronic effects on the organisms exposed.

Depending on the nature of the deposited tailings waste, the deposition footprint is likely to represent a very different habitat compared to the adjacent un-impacted seabed. Changes in grain size may affect both burrow dwellers and deposit feeders.

A reduction in the particulate organic matter content will also reduce the general nutritional value of the solids material.

Overall, the following benthic impacts are likely:

- *Alteration of the physical environment (smothering of the benthos).*
- *Changes in species composition/abundance and biodiversity.*

¹⁸ "Reguleringsplan for Engebøfjellet - svar på oppfølgende spørsmål". Miljødirektoratet til KLD 19.11.2014

- *Increased metal bioaccumulation.*¹⁹

Londonkonvensjonen/ Londonprotokollen mot forureining av havet og FNs miljøorganisasjon UNEP fekk i 2012 laga ein rapport om dumping av gruveavfall i havet frå land. Rapporten har følgjande oppsummering av verknaden av sjødeponi, der dei også viser at verknaden på marint liv kan bli varig:

*«Marine disposal smothers everything in its footprint, with associated loss of habitat and benthic life in that footprint. This reduces the species composition/abundance and biodiversity. In addition, risks to humans can be increased from bioaccumulation of metals through food webs and ultimately to fish-consuming communities.»*²⁰

Rapporten viser også til at det kan bli sær sars langsiktige/ varige endringar i det biologiske livet.

Scottish Association for Marine Scientists har vurdert nokre avslutta og pågåande sjødeponi, og her er utdrag frå nokre av konklusjonane:

“Kitsault, Canada (closed) – *Accumulated metals in a pattern similar to the sediment chemistry, indicating metals had entered the benthic food chain.*

Black Angel, West Greenland (closed) – *Elevated concentrations of lead and zinc were detected in seaweed, blue mussels, and wolf fish liver and kidneys soon after mine operations began.*

Since the mines closure, metal contaminated biota (Mytilus edulis) have been documented up to 35 km from the inner part of Qaamarujuk fjord; benthic foraminifera completely disappeared during mining operations; 10 years later, foraminifera species composition still did not indicate recovery of environmental conditions in the area.

Atlas Copper, Philippines– *Evidence of elevated sedimentation, metal contamination, reduced coral cover, and surfacing tailings.*

Lihir, PNG– *...The results show clearly that mine tailings deposition east of Lihir has a significant impact on macrofaunal communities at all three sampled depths.»*²¹

SAMANLIKNING MELLOM SJØDEPONI OG OPPDRETTSNÆRINGA

Frå gruvehald blir det ofte trekt samanlikning med oppdrettsnæringa. Når ein godtek forureining frå oppdrettsnæringa, må ein også kunne tole sjødeponi av gruveavgang.

¹⁹ Scottish Association for Marine Science (SAMS) report on DSTP, 2010. [page 17, Principal environmental issues related to DSTP]

²⁰ “International Assessment of Marine and Riverine Disposal of Mine Tailings”, november 30, 2012, Craig Vogt Inc, International Maritime organisation.

²¹ Scottish Association for Marine Science (SAMS) report on DSTP, 2010.

Ja, oppdrettsnæringa har eit vesentleg forureiningsproblem, men kor stort er det, samanlikna med eit gruveutslepp?

Havforskningsinstituttet, Mattilsynet, NIFES og Kystdirektoratet har i eit felles innspel til ny mineralstrategi levert ei vurdering av dette²²:

”Sammenligning med arealpåvirkning av havbruk

Det blir hevdet fra gruveindustrien og utrederne at det ofte er en liten del av økosystemet på fjordbunnen som blir påvirket av deponiet. Derfor har vi foretatt en sammenligning av bunnpåvirkningen fra en annen stor næring, havbruk, med gruveindustri og fjorddeponi.

På fjordbunnen under oppdrettsanlegg blir bunndyrsamfunnet og økologien negativt påvirket så lenge virksomheten pågår. Det er først og fremst en overgjødsling med utvikling av råttne bunn og bakteriematter som resultat. Dette er selvfølgelig en helt annen type forurensning enn detn fra gruveindustrien, men resultatet er det samme, en sterkt modifisert bunn uten normal økologisk funksjon. Denne sterke effekten regner man dekker et areal på $0,15 \times 0,4 \text{ km} = 0,06 \text{ km}^2$ for et gjennomsnittlig anlegg.

I Repparfjorden planlegger Nussir for eksempel et fjorddeponi hvor den såkalte nærsonen er ca 5 km^2 stor. I nærsonen vil en gradvis utryddelse av bunndyrene skje. Fem km^2 ødelagt fjordbunn tilsvarer effekten fra godt og vel 80 oppdrettsanlegg. I en fjord som Repparfjorden vil det normalt være plass til 2-3 oppdrettsanlegg med de miljøhensyn man nå tar høyde for (Repparfjorden er en Nasjonal Laksefjord, så oppdrett er ikke aktuelt, men den er brukt som et teoretisk eksempel). Et planlagt fjorddeponi vil således ødelegge 25 til 40 ganger mer fjordbunn enn en tenkt oppdrettsnæring ville gjort.

Den negative påvirkningen fra begge typer virksomhet vil opphøre når virksomheten opphører, og en restituering av bunnen vil starte, forutsett at det ikke er brukt giftige kjemikalier, eller det finnes tungmetaller i gruveavfallet. Når det gjelder store mengder gruveavfall vil det i motsetning til effekten fra oppdrett kunne bli permanente endringer i bunndyp og strømforhold. Eksempler på dette der Jøssingfjord som ble fylt nesten helt opp og Langefjorden ved Kirkenes hvor deponiet ligger tørt og stenger nesten hele fjorden.”

KVA ER INERT GEOLOGISK MATERIALE?

Det blir gjerne hevda at avgang frå f.eks. jern- og kopargruver berre er inert sand og mineral, og difor ufarleg å sleppe ut i fjordane. Då er det interessant å sjå korleis Storbritannia vurderer slik avgang. Dei legg vekt på om det blir brukt kjemikalier eller ikkje i prosesseringa av mineralet, noko som blir gjort i dei norske eksisterande og omsøkte utsleppa, bortsett frå utsleppa i Stjernøysundet og det planlagde utsleppet i Rogaland.

²² Havforskningsinstituttet 12.03.2012: Notat til Nærings- og handelsdepartementet frå Havforskningsinstituttet, Kystdirektoratet, Norsk institutt for ernærings- og sjømatforskning og Mattilsynet.

“In our view, the issue of whether excluded material which has been subject to processing remains outside the definition of industrial waste depends on the nature of the waste material compared to that of the original raw material from which it was derived.”

“In order to separate the coal from the rock, this material was finely ground and put through a flotation process, which involved the addition of oil and produced an underflow of residual tailings waste. This waste consisted of a slurry of fine-grained rock particles in water with traces of flotation oil. The raw material in this case had clearly been altered in producing the waste, which now included additional substances. The authorities in the United Kingdom concluded that dumping of this material should therefore be phased out in line with the decisions of the third North Sea Conference (1990).²³” (Vår understreking)

Londonkonvensjonen og Londonprotokollen mot forureining av havet har utvikla eit tolkingdokument for å avgjerda om eit utslepp er inert geologiske materiale eller ikkje, og i følgje dette dokumentet er gruveavfall i utgangspunktet aldri inert²⁴. Dersom massen har vore knust, og/eller vore behandla med kjemikaliar, så kan den ikkje bli godteke som inert. Det vil kort og godt seia at ingen norske gruver som har eller har søkt om sjødeponi, har gruveavfall som kan bli sett på som inert. I samtlege gruver er massen knust og/eller har kome i kontakt med kjemikaliar.

NORSKE UTSLEPP AV GRUVESLAM

IGANGVERANDE UTSLEPP

HUSTADMARMOR – ELNESVÅGEN

Mangeårig konsesjon: Ca 400.000 tonn kalkhaldig avgang frå Hustadmarmor AS blir slept ut i Elnesvågen (Møre og Romsdal) kvart år. Deponidjupet er ca 40 – 50 meter. I staden for å handsame denne avgangen som avfall, kunne den, med visse tiltak, erstatta all bruk av kalktilsetting i norsk landbruk.

I utkastet til forvaltingsplan i vannområde Møre og Romsdal (2014), har Elnesvågen ”dårleg tilstand” som følgje av utsleppet.

SIBELCO NORDIC – STJERNØYSUNDET

Mangeårig konsesjon: Ca 200.000 tonn avgang blir slept ut i Lillebukt/ Stjernøysundet (Finnmark) kvart år med eit deponidjup på ca 50 meter. I staden for å handsama denne avgangen som avfall, kunne den ha erstatta halvparten av all kaliumgjødning i norsk landbruk. Avgangen er godkjend av Debio som kaliumgjødning i økologisk landbruk. (Ref: UMB)

²³ London Convention: Interpretation of industrial waste Submitted by the United Kingdom. 18.-22. sept 2000

²⁴

LONDON CONVENTION AND PROTOCOL: REVISED SPECIFIC GUIDELINES FOR THE ASSESSMENT OF INERT, INORGANIC GEOLOGICAL MATERIAL. Adopted in 2008.

http://www.md.go.th/safety_environment/04_4_pdf/Part%202/2.4Geological%20Material%202008.pdf

I utkastet til forvaltingsplan for vannområde Finnmark (2014), har Lillebukt "moderat" tilstand.

RANA GRUBER – RANAFJORDEN

Mangeårig konsesjon: 1-2 millionar tonn med avgang frå Rana Gruver AS, blanda med prosesskjemikalier, blir slept ut i Ranafjorden (Nordland) kvart år, med eit deponidjup på om lag 80 meter. Det økologiske systemet i fjorden er sterkt truga, og den primære biologiske produksjonen i overflatelaga er sterkt hemma. Det har vore gjort lite for å finne metodar for avfallsminimering eller tilbakefylling, sjølv om det er mange muligheter for alternativ bruk.

I utkastet til forvaltingsplan for vannområde Nordland (2014) er Ranfjorden vurdert til "stor påvirkning".

SYDVARANGER GRUVE – BØKFJORDEN

Konsesjon 23.04.2008, etter at vassforskrifta var trådt i kraft:

Løyve til utslepp av 4 millionar tonn med avgang frå Sydvaranger Gruve AS, blanda med kjemikalier, blir slept ut i Bøkfjorden kvart år. Deponidjupet er om lag 50 meter. Ein rapport frå 2010 viser at den økologiske tilstanden i fjorden vart raskt dårlegare etter 1,5 års drift (med ca 2 mill tonn avgang i året), og ein skriftleg høyringsuttale frå Havforskningsinstituttet² konkluderer med at overvakinga av fjorden viser at økosystemet i fjorden er sterkt negativt påverka, spesielt på botn. Utsleppet påverkar fjorden sterkt, minst 10 km utover. Det har vore gjort lite for å finne metodar for avfallsreduksjon eller tilbakefylling, sjølv om det er mange alternative bruksområde.

I utkast til forvaltingsplan for vannområde Finnmark er Bøkfjorden vurdert til "svært dårlig tilstand" på grunn av gruveutsleppet.

UTSLEPPSLØYVE UTAN PÅLAGT VURDERING

Utsleppsløyvet frå Sydvaranger gruve til Bøkfjorden på 4 mill tonn gruveavgang og 35 tonn flokkuleringskjemikalier i året, datert 23.04.2008 av SFT, vart gjeve utan at vedtaket viser til ei vurdering av utsleppet opp mot verken Vassforskriftas §12 om nye tiltak eller tilsvarande artikkel 4.7 i Vassrammedirektivet. Vassforskrifta trådte i kraft 01.01.2007, over eit år tidlegare, slik at SFT hadde plikt til å vurdere utsleppet opp mot §12 i vassforskrifta.

Ettersom utsleppsløyvet ikkje vart vurdert opp mot §12 og dette heller ikkje var med i ein høyringsprosess, vart tildelinga av utsleppsløyvet ikkje gjennomført etter norsk og internasjonal rett.

Fylkesmannen i Finnmark har vurdert plikta til å vurdere §12 i samband med utsleppsløyve tilsvarande argumentasjonen over²⁵:

”KLIF skal vurdere søknaden etter forurensningsloven. Vedtaket som fattes må også være vurdert i forhold til naturmangfoldloven og vannforskriftens bestemmelser. Særlig vannforskriftens § 12, om ny aktivitet eller nye inngrep, er relevant. Denne bestemmelsen skal virke retningsgivende for vedtak etter forurensningsloven som kan innebære forringelse av miljøtilstanden i en eller flere vannforekomster. Vannforskriftens § 12 gir rammer for hva som kan tillates. Ved vurdering av ny påvirkning som skyldes forurensning som er kjemisk eller biologisk aktiv, vil vannforskriften innebære en betydelig innsnevring av skjønnsrommet som ligger i forurensningsloven.

Vannforskriften representerer gjennomføringen av EUs vannrammedirektiv i norsk rett. Kravene i direktivets artikkel 4.7 gjennomføres i Norge ved vannforskriftens § 12. Et vedtak etter forurensningsloven, som er klart i strid med vannforskriftens § 12, innebærer etter vår oppfatning et brudd på Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.”

LØYVE I STRID MED FORSKRIFT OG DIREKTIV

Vi konkluderer elles i dette dokumentet med at det er i strid med §12 i Vannforskrifta og artikkel 4.7 i Vassrammedirektivet å gje løyve til nye tiltak som omfattar utslepp av gruveavfall i ein fjord. Utsleppsløyvet til Sydvaranger gruve vart gjeve etter at direktivet vart gjeldande lov i Noreg, og er difor gjeve i strid med norsk og internasjonal rett.

Ettersom utslepp av gruveslam kan ikkje bli karakterisert som Sterkt modifisert vassforekomst (sjå eige kapittel om dette), skal Bøkfjorden minst ha «god økologisk tilstand» og «god kjemisk tilstand».

NIVAs rapport om tilstanden i Bøkfjorden etter 1,5 år med utslepp (ca 2 mill tonn - berre halvparten av utsleppsløyvet) viser at det er dårleg tilstand i store delar av fjorden, og at fjordsystemet er sterkt påverka 10 km ut frå utsleppspunktet.

Fylkesmannen i Finnmark har vurdert den nye søknaden om dobling av utsleppet i Bøkfjorden, og uttaler seg samtidig generelt: «*Sjødeponiløsningen vil gi svært dårlig tilstand i denne vannforekomsten, uavhengig av hvilke flokkuleringskjemikalier som brukes.*»²⁶

I framlegg til forvaltingsplan for vannregion Finnmark (2014) er tilstanden i Bøkfjorden karakterisert som ”svært dårlig tilstand”, og deponiet er ikkje foreslått som kandidat til å vera Sterkt modifisert vassforekomst. Det står vidare: *”Ingen av tiltakene vil endre tilstands-*

²⁵ Fylkesmannen i Finnmark 15.05.2012 om søknaden om utslepp til Repparfjorden frå Nussir AS.

²⁶ Fylkesmannen i Finnmark 16.04.2012 om søknaden om utvida utslepp til Bøkfjorden

klassifisering som skyldes selve sjødeponiet som begraver bunndyr og gir dårlig økologisk tilstand.”

Oppsummert om Sydvarangers konsesjon:

- Utsleppsløyvet vart gjeve til Sydvaranger gruve etter at vassforskrifta var trådt i kraft og skulle vore vurdert etter vassforskriftas regelverk
- Tilstanden er i dag ”svært dårleg” (noko ein visste at ville bli resultatet)
- Deponiet er ikkje kandidat til å vera sterkt modifisert vassforekomst

Konklusjonen er at løyvet vart gjeve i strid med vassforskrifta/ EUs vassrammedirektiv

THE QUARTZ CORP – TYSFJORD

Eldre konsesjon (tidl. Norwegian Crystallites). Bedrifta har løyve til å sleppe ut 40.000 tonn sterkt kjemikalieblanda gruveavfall i Tysfjorden pr år. Fylkesmannen ga i 2011 midlertidig konsesjon for vidare utslepp under vilkår av at alternativ deponering på land vart vurdert.

SKALAND GRAPHITE – BERGSFJORDEN (SENJA)

Eldre konsesjon. Bedrifta har løyve til å sleppe ut ca 40.000 tonn tungmetallhaldig gruveavfall i Bergsfjorden pr år.

NYE SØKNADER

RANA GRUBER - RANAFJORDEN

Rana gruber har søkt om kraftig auke i utsleppet, og fekk konsesjon i desember 2012. Naturvernforbundet klaga på konsesjonen i januar 2013, og saka ligg enno til handsaming i Klima- og Miljødepartementet i desember 2014.

SYDVARANGER GRUVE - BØKFJORDEN

Her er det to søknader:

- Søknad om å auke utsleppet av flokkuleringskjemikaliet Magnafloc LT 37 frå 10 til 22 tonn med dagens produksjon.
- Søknad om å doble avfallsmengda til Bøkfjorden til om lag 9 millionar tonn årleg, og samtidig ein vesentleg auke av kjemikaliar. Deponidjup om lag 40 – 60 meter.

NORDIC MINING AS - FØRDEFJORDEN

Utslepp av av 6 millionar tonn avgang i Førdefjorden (Engebøprosjektet i Sogn og Fjordane) frå ei rutilgruve kvart år. Mengde og type kjemikaliar er ikkje klarlagd. Deponidjupet vil

starte på om lag 300 meter, og stige til 150 meir i løpet av gruvas levetid, og dekke eit areal på mange kvadratkilometer. Førdefjorden er ein økologisk sunn fjord, viktig for fiskeria, og den indre delen har status som nasjonal laksefjord.

Direktoratet for Naturforvaltning og Fiskeridirektoratet går mot søknaden, og Havforskningsinstituttet har skrive ein sterkt negativ rapport. I 2014 gjekk Miljødirektoratet mot å gje konsesjon, ikkje minst fordi utsleppet vil vera til skade for raudlista artar. Spesielt er det kritisk for den raudlista blålanga, ettersom Førdefjorden er den einaste registrerte kystnære gyttestaden for blålange.

Utsleppsmassen vil innehalda så stor konsentrasjon av kopar at Miljødirektoratets klassifiseringssystem for marine sediment vil klassifisere det til dårleg.

Konsentrasjonen av nikkel er så høg at det er eit spørsmål om eit utslepp vil vera i strid med EUs regelverk om å fase ut utslepp av prioriterte stoff.

NUSSIR AS - REPPARFJORD

Utslepp av 2millionar tonn avgang frå ein kopargruve årleg i Repparfjorden.
Stor gehalt av kopar, nikkel og krom i avgangen.

DN om søknaden 21.05.12 tek opp spørsmålet om kjemisk tilstand i fjorden med basis i metallinnhaldet: «ikke adgang til å tillate deponering av avgangsmasser som innebærer at vannforekomsten får dårlig kjemisk tilstand».

Utsleppsmassen vil innehalda så stor konsentrasjon av fleire tungmetall at Miljødirektoratets klassifiseringssystem for marine sediment vil klassifisere det til særst dårleg.

Konsentrasjonen av nikkel er så høg at eit utslepp vil vera i strid med EUs regelverk om å fase ut utslepp av prioriterte stoff.